

УДК - 7.017.9

Т.В. Поліщук

викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганського Національного університету імені Тараса Шевченка»

Н.Г. Мікеладзе

викладач кафедри образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва Інституту культури і мистецтв ДЗ «Луганського Національного університету імені Тараса Шевченка»

**АМБІВАЛЕНТНІСТЬ МОНТАЖУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ
МИСТЕЦТВІ**

Анотація. У даній статті розглянуті особливості створення колажу і цілі, поставлені перед художником, який працює в даній техніці. Когнітивний дисонанс, що настає при сприйнятті колажу, провокує глядача, вражає. Так як ціле створюється з окремих, часто несумісних між собою фрагментів, виникає неоднозначне відношення до кінцевого зображення. Подвійність зчитування, отриманої візуальної інформації за допомогою монтажу, змушує глядача відчувати інтелектуальне й емоційне напруження для того, щоб зрозуміти сенс, закладений митцем. Подвійність сприйняття полягає в процесі сприйняття кінцевого зображення, так як воно читається покроково фрагментарно і, одночасно, цілісно.

Надзавдання монтажу для художника полягає в підпорядкуванні різнорідних самостійних елементів головній меті, новому змісту. Методи ж досягнення даної мети можуть бути різними. Іноді ідея диктує метод деформації окремих фрагментів для отримання цілого, а іноді випадково вибрані автором фрагменти при компонуванні створюють новий сенс і слугують одній ідеї. Під час перегляду роботи з використанням монтажу, глядач відчуває постійне психоемоційне напруження. Таким чином відбувається ментальне співавторство глядача з митцем. Той, хто дивиться на роботу, формує образ хоч і уявно, але так само активно, як і митець, який зробив її практично. За рахунок «повного включення» глядача в процес інтелектуальної обробки візуальної інформації, твір мистецтва стає динамічним при фактичній своїй статичності. Монтаж як метод створення твору образотворчого мистецтва буде розглянуто в таких прийомах, як бриколаж, колаж і ассамбляж, інсталяція.

Ключові слова: колаж, монтаж, форма, простір, композиція, цілісність, фрагментарність, еkleктика.

Аннотация. В данной статье рассмотрены особенности создания коллажа и цели, поставленные перед художником, который работает в данной технике. Когнитивный диссонанс, что наступает при восприятии коллажа, провоцирует зрителя, впечатляет. Так как целое создается из отдельных, часто несовместимых между собой фрагментов, возникает неоднозначное отношение к конечному изображению. Двойственность прочтения, получившаяся визуальной информации посредством монтажа, вынуждает зрителя испытывать интеллектуальное и эмоциональное напряжения для того, чтоб понять смысловой посыл автора. Двойственность восприятия заключается в процессе восприятия конечного изображения, так как оно читается пошагового фрагментарного и, одновременно, цельно.

Сверхзадача монтажа для художника заключается в подчинении разнородных самостоятельных элементов главной цели, новому смыслу. Методы же достижения данной цели могут быть разными. Иногда идея диктует метод деформации отдельных фрагментов для получения целого, а иногда случайно выбранные автором фрагменты при компоновке создают новый смысл и служат одной идее. Во время просмотра работы с использованием монтажа, зритель испытывает постоянное психоэмоциональное напряжение. Таким образом происходит ментальное соавторство зрителя с художником. Тот, кто смотрит на работу, формирует образ хоть и мысленно, но так же активно, как и художник, который сделал ее практически. За счет «полного включения» зрителя в процесс интеллектуальной обработки визуальной информации, произведение искусства становится динамичным при фактической своей статике. Монтаж как метод создания произведения изобразительного искусства будет рассмотрено в таких приемах, как бриколаж, коллаж и ассамбляж, инсталляция.

Ключевые слова: коллаж, монтаж, форма, пространство, композиция, цельность, фрагментарность, эклектика.

Annotation: In this article features are considered the creations of collage and aim, put before an artist that works in this technique. the cognitive dissonance, that comes at perception of collage, provokes a spectator, impresses. Because unit is created from separate, often incompatible inter se fragments, there is ambiguous attitude toward an eventual image. Duality of reading, turned out of visual information by means of editing, compels a spectator to test intellectual and emotional tensions for that, that to understand the semantic parcel of author. Duality of perception consists in the process of perception of eventual image, because it is read incremental fragmentary and, simultaneously, whole.

Super task of editing for an artist consists in the submission of heterogeneous independent elements to the primary objective, new sense. Methods of achievement of this aim can be different. Sometimes an idea dictates the method of deformation of separate fragments for a receipt whole, and sometimes the fragments chosen by chance by an author at arrangement create

new sense and serve to one idea. During viewing of work with the use of editing, a spectator tests permanent psychoemotional tension. Thus there is mental co-authorship of spectator with an artist. That, who looks at work, forms character though and mentally, but similarly actively, as well as artist that did her practically. Due to the "full inclusion" of the viewer in the process of intellectual processing of visual information, the work of art becomes dynamic with its actual statics.

Editing as a method of creation of work of fine art will be considered in such receptions, as bricolage, collage and assemblage, installation.

Keywords: collage, montage, shape, space, composition, wholeness, fragmentation, eclecticism.

Якщо дана тема досить широко розкрита в музиці, поезії, архітектурі, дизайні, обдумана з філософської точки зору, то роль монтажу в роботах образотворчого мистецтва поки залишається під питанням. Вторинність відношення до монтажу в образотворчому мистецтві продиктована недооціненістю його можливостей. Дана тема актуальна через неоднозначність сприйняття кінцевого зображення. Конфлікт завжди був приводом для роздумів.

Дослідження Анни Троїцької «Колаж: простір та структура» присвячене таким непростим проблем, як співвідношення ілюзії та реальності в колажі, особливості рішення пластичних завдань в рамках цього методу, а також можливостям його інтерпретації. [1, с. 3]

У даній статті зупинимося на двох центральних моментах монтажу - проблемі стику різних предметних одиниць і проблемі цілісності, композиційної і смислової єдності. Зіткнення логіки і пластики по-новому висвічує конструктивність художньої форми. Феномен гетерохронного монтажу полягає у відмінності логічних і пластичних властивостей художньої форми.

Монтаж, як метод створення нового сенсу, схожий на роздуми про любов Еріха Фромма. У праці «Мистецтво любити» філософ стверджував, що: «Любов містить в собі парадокс: дві істоти стають одним і залишаються при цьому двома». [2] Різні елементи втрачають колишній сенс, значення, функціонал заради цілісності в якісно новій формі. Парадокс полягає в тому, що один і той же кінцевий об'єкт викликає у людини одночасно два протилежних почуття. Цей ефект спричинений дискретністю і одночасно безперервністю сприйняття візуальної інформації.

У праці «Аналіз просторовості і часу в художніх творах» філософ Флоренський П. О. аргументує художній принцип, супідрядність методу і засобів основній меті, ідеї. Ось як про художні принципи в роботі живописця висловлювався філософ: «Матеріалом для живописця є той сюжет, який він обробляє і на який спирає художню форму.[3]

Принципова відмінність між колажем і іншими видами образотворчого мистецтва полягає в тому, що автор працює не з чистим

форматом, насичуючи його образами, адаптуючи їх до одної стилістики, а, іноді, сам матеріал диктує кінцевий задум. Виходить такий собі хід від зворотного. Якщо, припустимо, живописець робить ескіз, спираючись на початкову ідею, то колажиста на ідею можуть надихнути вже наявні під рукою фрагменти готових зображень. Спонтанним методом в створенні твору мистецтва користувався німецький і французький поет, художник, графік, скульптор Ханс Арп. Кидаючи на поверхню паперу різні елементи, автор знаходив нові смислові доміанти.

Колаж став важливою віхою в історії сучасного мистецтва ХХ століття. Хто придумав його - Брак або Пікассо, до сих пір невідомо. Переломним став момент, коли Брак у вересні 1912 року замість імітації фактури шпалер "під дерево" вирішив просто приклеїти до картини шматок цих шпалер. Пікассо використовував все: газетні вирізки, частини музичних інструментів, ноти, коробки з під тютюну, тканини, метал ... [4]

Принципи монтажу в техніці ассамбляж були знайдені Жаном Дюбюффе і активно використовувались в творчості Олександра Родченка, Володимира Татліна, Анни Хех. Ассамбляж - техніка візуального мистецтва, споріднена колажу, але використовує об'ємні деталі або цілі предмети, скомпоновані на площині як картина. Допускає мальовничі доповнення фарбами, а також металом, деревом, тканиною та іншими структурами. [5]

Авангард намагався зруйнувати принцип однорідного рельєфу. «Контррельєфи» і «матеріальні підбори» В. Татліна і П. Пікассо конструювалися з матеріально різнорідних частин. Ще далі пішла техніка поп-артистського колажу, в якому принципи мозаїки розвиваються в бік гетерогенізації стилістики. Монтаж, як метод упорядкування хаосу, став основним у творчості Курта Швіттерса.

Автор Мерцбау прийшов до інсталяції зі сміття, створюючи об'ємно-просторову композицію з різноманітних реальних предметів, об'єднаних єдиним художнім задумом. [6] Швіттерс збирав те, що потрапляло до уваги і представляло інтерес, і komponував в деяке ціле. [7]

Абстрактний уявний монтаж, рекомбінації і відбір дозволили авторам через новий підхід до візуального мистецтва матеріалізувати краще, що виникало у процесі роботи. Аналогію можуть скласти пересічні тіні від різних предметів на одній площині, утворюючи пляму складнішою цільною формою.

Метафорична і формально-пластична мова взаємодіють на площині або в об'ємі, коли знайдена смислова доміанта. Кінцева смислова доміанта виправдовує іноді випадковий набір елементів в композиції. Сюжетна лінія у виниклому творі мистецтва і робить роботу цілісною. Стає ясно, заради чого на одній поверхні були зібрані воедино настільки різні за всіма параметрами елементи композиції.

Амбівалентність монтажу викликає у глядача когнітивний дисонанс. Нова форма рефлексії на предмет візуального мистецтва і є самоціллю композиції. Неоднозначність сприйняття, одночасне розщеплення

композиції на складові і моментальне їх поєднання, саме цей ефект відрізняє твір виконаний методом монтажу від твору, виконаного в одній певній техніці. За рахунок «повного включення» глядача в процес інтелектуальної обробки візуальної інформації, твір мистецтва стає динамічним при фактичній своїй статиці.

Література

1. Троицкая А. Коллаж: пространство и структура. История развития и проблематика/ А. Троицкая. LAP Lambert Academic Publishing: Рига, 2011. - 120 с.
2. Електронний ресурс, [режим доступу]: <https://citaty.info/quote/55023>
3. Електронний ресурс, [режим доступу]: <https://books.google.com.ua>
4. Електронний ресурс, [режим доступу]: <http://www.pablo-ruiz-picasso.ru/collage.php>
5. Електронний ресурс, [режим доступу]: <https://ru.wikipedia.org>
6. Електронний ресурс, [режим доступу]: <https://helpiks.org/8-22536.html>
7. Електронний ресурс, [режим доступу]: <http://ec-dejavu.ru/m/Montage.html>